

Column

De centrale fondsen en preventiegericht onderzoek

Op 17 juni jongstleden is het 25-jarig bestaan van het Arbeidsongeschiktheidsfonds op gepaste wijze gevierd met een aantal toespraken.¹

De voorzitter van de centrale fondsen prof. dr. W. van Voorden heeft in zijn bijdrage aan de dag – en naar ik aanneem met volledige instemming van de overheids-, werkgevers en werknemersvertegenwoordigers in zijn bestuur –, een aantal behartenswaardige uitspraken gedaan:

‘Preventie is mooi, maar moet niet worden overbelicht. De curatieve betekenis van sociale zekerheid is en blijft het centrale element. Het gaat om het vangnet indien zich de calamiteit van werkloosheid of arbeidsongeschiktheid heeft voltrokken. Het is nuttig na te denken hoe men het automobiel kan perfectioneren, maar de hulp bij pech onderweg blijft de hoofdzaak’.

De calamiteit van arbeidsongeschiktheid is echter geen noodlot dat ieder van ons Nederlanders met evenveel kans zal treffen. Bij bepaalde slijtende beroepen is arbeidsongeschiktheid als afloop van het arbeidsproces redelijk voorspelbaar en zijn zelfs op voorhand ook de belangrijkste ziekteoorzaken aan te geven: stress en problematiek van het bewegingsapparaat. Om met de beeldspraak van Van Voorden verder te gaan zou ik willen stellen dat het verlenen van hulp bij pech onderweg een uiterst nuttige zaak is die gecontinueerd dient te worden. Je kan je echter na bijna een miljoen pechgevallen afvragen of het niet zinvoller zou zijn om de gaten in de weg eens dicht te gooien, in plaats van iedere auto met pech steeds maar weer op te lappen of verder te perfectioneren. Zou naast hulpverlening ook niet eens onderzocht moeten worden

hoe we de gaten niet alleen kunnen dichten, maar ook zorgen dat ze niet opnieuw ontstaan? Zou het niet zinvol zijn om te onderzoeken hoe we de wegen moeten uitvoeren zodat er minder gaten ontstaan, bijvoorbeeld door een betere fundering?

De vraag of sociale zekerheidsgelden aan preventie besteed moet worden is een heel principiële. De uitspraak van de voorzitter van de fondsen tijdens het 25-jarig bestaan was zeer duidelijk: ‘De financiering van maatregelen die aanspraken op sociale zekerheid voorkomen, dient in beginsel niet met sociale zekerheidsgelden te gebeuren, ...voor verbetering van de werkplek en het personeelsbeleid moeten de betrokken bedrijven opdraaien’.

De vraag is echter niet of het ondernemingsbeleid door de fondsen betaald moet worden. De vraag is of er ook onderzoek ten behoeve van preventie door de fondsen betaald zou moeten worden. Daarbij wil ik onderzoek breed definiëren: de generatie van nieuwe kennis, de ontwikkeling van methodieken om die kennis in arbeidsorganisaties toe te passen en de overdracht van de ontwikkelde kennis naar het bedrijfsleven. Succesvolle implementatie van onderzoek vereist ook pilot-projecten en experimenten. De trits onderzoek, ontwikkeling en overdracht is de hoeksteen voor effectief preventiegericht onderzoek.

In sommige landen zoals de Duitse Bondsrepubliek en Frankrijk wordt een bovenstaande principiële vraag volmondig met ja beantwoord. De Berufsgenossenschaften in Duitsland, vervullen bijvoorbeeld een belangrijke rol bij het onderzoek ten behoeve van preventie. Ook in Nederland is voor, tijdens en net na de Tweede Wereldoorlog een dergelijke vraag met ja beantwoord. We hebben toen een, in de ogen van alle

* *Eltjo Buringh is coördinator voor de Commissie Arbeidsgezondheidskundig Onderzoek (CARGO) te Leiden.*

fonds gehad, dat onderzoek en proefprojecten uitvoerde ter voorkoming van ziekten van werknemers.

Middels de voorzitter van de centrale fondsen, wordt momenteel door het tripartite fondsbestuur ten principale een negatief antwoord op de bovengenoemde vraag gegeven. Wordt een dergelijk standpunt echter even expliciet door de overheid en de organisaties van werkgevers en werknemers onderschreven? In het bedrijfsleven is langzamerhand het besef doorgedrongen dat men behoefte heeft aan toepasbare en effectieve kennis over preventie. Voor de generatie, ontwikkeling en overdracht van dergelijke kennis bestaan momenteel nog geen fondsen. De overheid heeft in deze ook een eigen verantwoordelijkheid. Bevordering van voldoende werkgelegenheid, de bestaanszekerheid van de bevolking en de bevordering van de volksgezondheid zijn allemaal voorwerp van zorg der overheid, zoals onze grondwet formuleert. Of de overheid haar betrokkenheid ten opzichte van arbeid en gezondheid op alle noodzakelijke beleidsterreinen in voldoende mate invult, is aan de Kamer ter beoordeling.

Los van deze principiële vraag is in het kader van de najaarsakkoorden 1990 door de overheid

aan de fondsen verzocht om de knip wat verder te openen. Wat de fondsen daarbij vooral steekt is dat zij dan zouden gaan dienen als stoplap voor bezuinigingen in de overheidssector.

Van Voorden zei hierover: 'Het kan echter toch niet de bedoeling zijn dat de fondsen gaan dienen als opvang voor bezuinigingen in andere sectoren dan de sociale verzekeringssector'.

Kortom als de overheid bezuinigt op onderzoek en experimenten ten behoeve van preventie, doen de fondsen dat ook. Ik denk dat hiermee één van de wezenlijke problemen van het huidige preventie gericht onderzoek in Nederland te voorschijn komt: gebrek aan langjarige infrastructurale ondersteuning en programmering. Als de overheid dit niet tot haar taak rekent, als ook de vertegenwoordigers van de partijen in het bestuur van de centrale fondsen dit niet doen, wie doen dit dan wel? In mijn ogen is dit een onderwerp dat een discussie in de Kamer waard is.

Noot

- 1 Centrale fondsen (1992), 25 jaar *Arbeidsongeschiedheidsfonds*, inleidingen uitgesproken ter gelegenheid van het 25 jarig bestaan van het Aof op 17 juni 1992, Zoetermeer.